

САНИТАРНА ХЕМИЈА

Проходност: Проходност за специјализацију имају следећи кандидати: дипломирани фармацеути, дипломирани фармацеути-медицински биохемичари, дипломирани хемичари, дипломирани физико-хемичари, инжињери технологије, као и инжињери пољопривреде. Кандидати морају имати одобрење за специјализацију од стране Министарства Здравља Републике Србије.

Концепт: Специјализација из Санитарне хемије изводи се у току 3 године односно 36 месеци и обухвата теоријску наставу, специјалистички стаж и израду и одбрану експерименталног специјалистичког рада.

Теоријска настава се изводи у току 9 месеци, специјалистички стаж у току 24 месеца, а за израду и одбрану експерименталног специјалистичког рада је предвиђено 3 месеца.

Укупан број кредита на специјализацији је 180.

1 ЕСПБ теоријске наставе је 4 часа за све предмете, осим за Општу токсикологију и Одабрана поглавља физиологије код којих је 1 ЕСПБ теоријске наставе 6 часова.

1 ЕСПБ праксе је 1 радна недеља праксе са пуним радним временом.

ПЛАН НАСТАВЕ

ПРЕДМЕТ	9 месеци теоријска настава		24 месеца специјалистички стаж		3 месеца израда рада	
	Број часова	Број ЕСПБ	Број месеци	Број ЕСПБ	Број месеци	Број ЕСПБ
Статистика	20	5				
Инструменталне методе	32	8				
Основе микробиолошког испитивања намирница и вода	20	5				
Општа токсикологија <i>(само за здравствене сараднике)</i>	12	2				
Одабрана поглавља физиологије <i>(само за здравствене сараднике)</i>	12	2				
Методе примењене аналитичке хемије <i>(само за дипломране фармацеуте, оба профила)</i>	16	4				
Обрада података у хемији хране	4	1				
Контрола здравствене исправности намирница	40	10				
Испитивање биолошке вредности намирница	16	4				
Биохемија намирница са основама дијететике	32	8				
Опште методе одређивања основних састојака животних намирница	32	8				
Легислатива	12	3				
Физичко-хемијске анализе воде за пиће	16	4				
ПРАКСА						
Анализа животних намирница и предмета опште употребе			12	52		
Токсикологија животних намирница			5	21		
Инструменталне методе			3	14		
Биохемија исхране			3	14		
Основи микробиолошког испитивања намирница и вода			1	4		
Израда специјалистичког рада						15
УКУПНО	240	60	24	105	3	15

I ПРОГРАМ ТЕОРИЈСКЕ НАСТАВЕ

1. СТАТИСТИКА (5 ЕСПБ)

Евалуација аналитичких метода. Одређивање непрецизности. Одређивање нетачности. Лимит детекције. Линеарност. Процена интерференција. Поређење метода. Метода стандардног додатка. Циљеви аналитичког квалитета. Мерна несигурност.

Осигурање квалитета и контрола квалитета. Основне операције у статистичком систему квалитета. Контролна правила. Спољашња контрола квалитета.

2. ИНСТРУМЕНТАЛНЕ МЕТОДЕ (8 ЕСПБ)

Одабране инструменталне методе од значаја за хемију хране. Полариметрија. Рефрактометрија. Спектрофотометрија. ААС. Гасна хроматографија. ТЛЦ. ХПЛЦ. Гел филтрациона хроматографија. Електрофореза. Вестерн блот. ЕЛИСА

3. ОСНОВЕ МИКРОБИОЛОШКОГ ИСПИТИВАЊА НАМИРНИЦА И ВОДА (5 ЕСПБ)

Непатогени и патогени микроорганизми као индикатори хигијенске исправности животних намирница. Узорковање намирница за бактериолошки преглед. Узорковање воде за бактериолошки преглед. Значај анализе бактерија индикатора фекалног загађења у води. Узимање, чување и конзервисање узорака намирница и воде за пиће за микробиолошку анализу.

4. ОПШТА ТОКСИКОЛОГИЈА (2 ЕСПБ)

Дефиниција отрова и токсичности, појам дозе. Подела отрова. Физичко-хемијске особине отрова, путеви улаза отрова у организам, пренос, метаболизам, елиминација и кумулација отрова. Дејство отрова на организам-токсични ефекти (локално, системско) тровање (акутно, субакутно, хронично). Дејство отрова на важније органе и ткива. Канцерогено, мутагено, тератогено дејство отрова, дејство

на имуни систем. Фактори који утичу на дејство отрова. Симптоми тровања, прва помоћ, антидоти.

Настава из предмета *Опита токсикологије* је предвиђена искључиво за здравствене сараднике.

5. ОДАБРАНА ПОГЛАВЉА ФИЗИОЛОГИЈЕ (2 ЕСПБ)

Функције нервног и мишићног система. Крв, особине крви, крвне ћелије и плазма. Циркулација, кардиоваскуларни регулаторни механизми. Респирација, транспорт и размена гасова, регулација дисања. Дигестија, разградња хране, регулација секреције и мотилитета дигестивног тракта, апсорпција. Функција јетре. Функција екскреторног система. Физиологија коже. Функције ендокриног система.

Настава из предмета *Одабрана поглавља физиологије* је предвиђена искључиво за здравствене сараднике.

6. МЕТОДЕ ПРИМЕЊЕНЕ АНАЛИТИЧКЕ ХЕМИЈЕ (4 ЕСПБ)

Операције у аналитичкој хемији. Волуметријски и стандардни раствори у броматолошким анализама. Идентификационе реакције за поједине јоне од значаја за броматолошке анализе. Сепарационе методе у квалитативној и квантитативној хемијској анализи. Класичне методе квантитативне хемијске анализе примењене у анализи намирница. Обарда података, прецизност, тачност, грешке, провера тачности анализе.

Настава се изводи само за дипломиране фармцеуте, оба профила

7. ОБРАДА ПОДАТАКА У ХЕМИЈИ ХРАНЕ (1 ЕСПБ)

Методе обраде података у хемији хране подразумевају израду и одбрану семинарског рада.

8. КОНТРОЛА ЗДРАВСТВЕНЕ ИСПРАВНОСТИ НАМИРНИЦА (10 ЕСПБ)

Природно токсични састојци у намирницама. Адитиви, контаминанти и резидуе лекова у намирницама и процена њиховог дневног уноса. Категоризација

адитива према функционалним својствима. Праћење уноса адитива. Процена ризика употребе адитива. Прихватљив дневни унос. Ароме. Помоћна средства у производњи намирница. Ензимски препарати у производњи хране. Предмети опште употребе.

Промена намирница током термичког третмана и интеракције које постоје на релацији нутримент-нутримент. Алергије изазване храном, аверзије и нетолеранције на поједине нутрименте. Међународна процедура процене ризика, стандарди и препоруке.

9. ИСПИТИВАЊЕ БИОЛОШКЕ ВРЕДНОСТИ НАМИРНИЦА (4 ЕСПБ)

Методe одређивања биолошке вредности намирница. Утицај температуре, pH на хранљиву вредност намирница и промену садржаја нутримената. Класификација намирница по групама. Методe обраде намирница. Третмани који укључују топлоту. Утицај третмана на појединачне састојке намирница. Интеракције између нутримената током стајања и обраде Ензимско и не-ензимско тамњење. Хемизам интеракција. Процена утицаја третмана на нутрименте.

10. БИОХЕМИЈА НАМИРНИЦА СА ОСНОВАМА ДИЈЕТЕТИКЕ (8 ЕСПБ)

Броматологија као научна област – везе са другим научним областима. Дефиниција хране, намирница и нутримената. Фактори који утичу на избор намирница. Енергетска вредност намирница. Основни хранљиви састојци – енергетска вредност, хемијске особине, основне улоге у организму, биолошка вредност. Нутрименти са заштитним деловањем. Принципи рационалне исхране. Биолошки активне нунутритивне компоненте намирница. Врсте намирница према улози у организму. Вода као намирница. Дијететске намирнице. Интеракције нутримената у храни, дигестивном тракту и организму. Интеракције хране и лекова.

11. ОПШТЕ МЕТОДЕ ОДРЕЂИВАЊА ОСНОВНИХ САСТОЈАКА ЖИВОТНИХ НАМИРНИЦА (8 ЕСПБ)

Методe у аналитици животних намирница (стандардне и специфичне за поједине врсте намирница). Правилно узорковање намирница и вода, принципи

одређивања пепела. Принципи одређивања: аминокиселина, беланчевина, масти, угљених хидрата, витамина.

12. ЛЕГИСЛАТИВА (3 ЕСПБ)

Међународни стандарди у области квалитета и безбедности хране-Цодек Алиментариус. Међународни споразуми у области безбедности и промета хране WTO, SPS, TBT и др. Регулатива ЕУ у области хране. Легислатива која се односи на адитиве (EU, SAD, RS). Домаћа регулатива (закони, правилници, уредбе и др) у области хране. Хармонизација националних прописа са регулативом ЕУ. Систем службене контроле хране (лабораторије, инспекцијска служба). Интегрисани систем ланца безбедности хране "од њиве до трпезе". Легислатива као механизам управљања ризиком.

13. ФИЗИЧКО-ХЕМИЈСКЕ АНАЛИЗЕ ВОДЕ ЗА ПИЋЕ (4 ЕСПБ)

Узимање узорака воде. Састав воде за пиће. Епидемиолошки значај хигијенске исправности. Органолептички преглед. Физичке карактеристике. Гасови у води. Параметри хигијенске исправности воде за пиће. Радиолошке особине.

Правилно узорковање, чување и конзервисање воде за пиће. Анализе воде за пиће према Правилнику о хигијенској исправности воде за пиће.

И П Р А К С А – Специјстички стаж (105 ЕСПБ)

Специјалистички стаж у трајању од 24 месеца се обавља у здравственим установама или лабораторијама које испуњавају услове као наставне базе за обављање стажа из специјализације из Санитарне хемије, а под менторством специјалисте санитарне хемије.

III ИЗРАДА СПЕЦИЈАЛИСТИЧКОГ РАДА (15 ЕСПБ)

Експериментални специјалистички рад је у писаној форми и брани се пред Комисијом за одбрану специјалистичког рада.

Напомена: Кандидат је дужан да пре израде специјалистичког рада положи све испите предвиђене планом и програмом специјализације из Санитарне хемије.